

LIETUVOS RESPUBLIKOS APLINKOS MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Jakšto g. 4, LT-01105 Vilnius,
tel. 8 626 22252, el. p. info@am.lt, https://am.lrv.lt.

Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188602370

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2022-05-

Nr. (10)-D8(E)-

I

Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VANDENS ĮSTATYMO NR. VIII-474 3, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25 STRAIPSNIŲ IR PRIEDO PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKESČIO UŽ VALSTYBINIUS GAMTOS IŠTEKLIUS ĮSTATYMO NR. I-1163 5 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

Aplinkos ministerija parengė ir teikia Lietuvos Respublikos vandens įstatymo Nr. VIII-474 3, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo Nr. I-1163 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektus (toliau – Įstatymų projektai) (pirminis teikimas 2022-04-29 raštu Nr.(10)-D8(E)-2324, TAIS Nr. 22-4596(2)), patikslintus pagal 2022-05-17 vykusio tarpinstitucinio pasitarimo metu gautas pastabas, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos Ekonomikos politikos grupės 2022-05-11 pažymoje Nr. NV-1294 nurodytas ir Teisės grupės 2022-05-24 išvadoje Nr. NV-1419 nurodytas pastabas.

Įstatymų projektais siekiama:

- gerinti vandens telkinių būklę, naudojant mažiau paviršinio vandens išteklių ir apsaugant ekosistemas;

- didinti paviršinių vandens telkinių, atitinkančių geros būklės kriterijus, skaičių;

- įgyvendinti 2000 m. spalio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2000/60/EB, nustatančios Bendrijos veiksmų vandens politikos srityje pagrindus, su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2014 m. spalio 30 d. Komisijos direktyva 2014/101/ES, reikalavimus dėl patiriamų sąnaudų susigrąžinimo, taip pat surinkti informaciją apie vandens išteklių naudotojus, kurie iš telkinio išgauna 10 m³ ir daugiau vandens per parą, kadangi Direktyvos 2000/60/EB 7 straipsniu valstybėms narėms nustatyta pareiga identifikuoti „visus vandens telkinius, iš kurių kasdien vidutiniškai imama daugiau kaip 10 m³ arba daugiau kaip penkiasdešimčiai asmenų vartoti skirtas vandens“, siekiant įvertinti, ar išgaunamo vandens kiekis neviršija natūraliai atsinaujinančių išteklių kiekio ir neblogina vandens kokybės;

- suvienodinti konkurencines sąlygas visiems verslo subjektams, savo veiklai vykdyti naudojantiems paviršinio ir požeminio vandens išteklius;

- sudaryti sąlygas priimti 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos Reglamente (ES) 2020/741 dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų numatytą sprendimą dėl išvalytų miesto nuotekų naudojimo drėkinimui žemės ūkyje, atsižvelgiant į atitinkamus kriterijus: geografines ir klimato sąlygas, su kitais vandens ištekliais susijusias problemas ir tų išteklių būklę, su vandens ištekliais susijusias aplinkos apsaugos ir išteklių sąnaudas ir kt.;

- įgyvendinti EBPO ir Europos Komisijos rekomendacijas šalims dėl tinkamo išteklių apmokestinimo, skatinančio tausiai ir atsakingai naudoti išteklius. 2021-09-13 Europos Komisijos tarnybų darbinio dokumento SWD (2021) 248 rekomendacijose nurodoma, kad Lietuva turėtų

taikyti sąnaudų susigrąžinimą su vandens naudojimu susijusiai veiklai, kuri daro reikšmingą poveikį vandens telkiniams.

Priėmus Įstatymų projektus, būtų prisidedama prie Direktyvos 2000/60/EB 11 straipsnio 3 dalies e punkto nuostatų įgyvendinimo, paviršinių vandens telkinių būklės gerinimo ir ekosistemų apsaugos. Pagal esamas tendencijas, nesiimant priemonių, užtikrinančių šių išteklių tausų naudojimą, negerės vandens telkinių būklė ir nebus pasiekti Direktyvos 2000/60/EB 4 straipsnio 1 dalies reikalavimai dėl geros vandenų būklės užtikrinimo; bus sudaromos nevienodos sąlygos skirtingiems ūkio subjektams, nepriklausomai nuo jų daromo neigiamo poveikio ekosistemoms ir vandenų būklei.

Paviršinio vandens išteklių tausų ir subalansuotą naudojimą ypač aktualus esant hidrologinėms sausroms, kurių Lietuvoje būna vis dažniau. Paviršinių vandens išteklių naudojimas laistyti (tai būdinga sausuojų laikotarpiu) turi neigiamą poveikį vandens telkinio būklei ir ekosistemoms. Požeminio vandens išteklių Lietuva turi pakankamai, todėl laukams drėkinti, daržininkystei naudoti paviršinio vandens išteklius skatinama keisti požeminiu arba surenkamu lietaus vandeniu. Geros vandens telkinių būklės kriterijus šalyje atitinka tik 36 procentai visų paviršinių vandens telkinių. Siūlomas reglamentavimas prisidės prie paviršinių vandens telkinių ir ekosistemų apsaugos nuo neigiamo poveikio reguliuojant vandens paėmimą administracinėmis ir ekonominėmis priemonėmis – mokesčiais.

Vandens įstatymo Nr. VIII-474 3, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektu siekiama:

- nuo 2024 m. nustatyti, kad fiziniai ar juridiniai asmenys privalo registruotis paviršinių vandenį naudojančių asmenų registracijos sąraše, kai išgaunama 10 m³ per parą ir daugiau vandens iš vieno paviršinio vandens telkinio;
- nuo 2024 m. taip pat privaloma registruotis asmenims, naudojančiams paviršinių vandenį hidroenerzijai išgauti hidroelektrinėse, kurių galia mažesnė kaip 10 MW.

Vandens įstatymo pakeitimo įstatymo 3 straipsnio pakeitimai dėl privalomos paviršinių vandenį naudojančių asmenų registracijos išgaunant (paimant) paviršinių vandenį ir vandens apskaitos nuo 10 m³ prisidės prie Direktyvos 2000/60/EB nuostatų – a) principų „teršėjas moka“ ir „sąnaudų susigrąžinimo“, b) reikalavimo užtikrinti, kad vandens kainų politika skatintų vartotojus naudoti vandenį efektyviai, – įgyvendinimo ir padės siekti aplinkosaugos tikslų.

Atsižvelgus į tai, kad ūkio subjektams, naudojančiams ar planuojantiems naudoti paviršinių vandenį, po pereinamojo dvejų metų laikotarpio nebereikės gauti taršos leidimo, užteks tik registruotis, atitinkamai tikslinamas ir Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo 5 straipsnis – jis papildomas nuostata dėl mokesčio mokėtojų, kurie privalo registruotis paviršinių vandenį naudojančių asmenų registracijos sąraše Vandens įstatymo nustatyta tvarka ir kurie išgauna (paima) 100 m³ per parą ir daugiau vandens iš vieno paviršinio vandens telkinio.

Vandens įstatymo pakeitimo įstatymo 8 straipsnio 2 dalimi siūloma įtvirtinti, kad valstybė narė, atsižvelgdama į 2020 m. gegužės 25 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2020/741 dėl pakartotinio vandens naudojimo minimaliųjų reikalavimų 2 straipsnyje nustatytus kriterijus (geografinės ir klimato sąlygas, su kitais vandens ištekliais susijusias problemas ir tų išteklių būklę, su vandens ištekliais susijusias aplinkos apsaugos ir išteklių sąnaudas), galėtų nuspręsti, ar naudoti miestų nuotekas drėkinimui žemės ūkyje, kuo vadovaujantis būtų priimamas sprendimas dėl miesto nuotekų naudojimo drėkinimui žemės ūkyje. Vadovaudamasis šiuo pakeitimu, aplinkos ministras turės paskirti instituciją bendradarbiauti su užsienio valstybėmis šiais klausimais.

Įstatymų projektais įgyvendinamas Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano 6.1.4 veiksmas „Siekiant racionaliai naudoti gamtos išteklius, tobulinti vandens išteklių apmokestinimą (pakeisti Mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymą, Žemės gelmių įstatymą ir Vandens įstatymą)“.

Vandens įstatymo Nr. VIII-474 3, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo projektu perkeliama Direktyvos 2000/60/EB nuostatos ir įgyvendinamas Reglamentas (ES) 2020/741.

Įstatymų projektai nenotifikuotini Europos Komisijai pagal Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisykles.

Numatomo teisinio reguliavimo neigiamų pasekmių nenumatoma.

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, įstatymo sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

Priėmus Įstatymų projektus, neigiamų pasekmių kriminogeninei situacijai ir korupcijai nenumatoma.

Įstatymų projektai skelbti Lietuvos Respublikos Seimo kanceliarijos teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS, Nr. 22-4595, 22-4597).

Įstatymų projektai teikti derinti Lietuvos Respublikos finansų ministerijai, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijai, Lietuvos Respublikos energetikos ministerijai, Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijai, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijai, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijai, Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai, Valstybinei mokesčių inspekcijai prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijai, Aplinkos apsaugos agentūrai, Aplinkos apsaugos departamentui prie Aplinkos ministerijos, Lietuvos pramonininkų konfederacijai, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmams, Lietuvos daržovių augintojų asociacijai, Lietuvos kiaulių augintojų asociacijai, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijai, Lietuvos verslo konfederacijai, Lietuvos smulkiųjų verslininkų ir prekybininkų asociacijai, Lietuvos vandens tiekėjų asociacijai, Lietuvos hidroenergetikų asociacijai, žuvininkystės įmonių asociacijai „Lampetra“, Lietuvos sodininkų bendrijų asociacijai, Lietuvos transporto saugos administracijai, VĮ Vidaus vandens kelių direkcijai, VŠĮ Žvejybinių katerių asociacijai, Lietuvos vandens motociklų sporto federacijai, Lietuvos motorlaivių federacijai, Lietuvos sportinės žūklės federacijai, visuomeninei aplinkos apsaugos asociacijai „Lašišos dienoraštis“.

Įstatymų projektai be pastabų suderinti su Švietimo, mokslo ir sporto ministerija. Finansų ministerija pastabų nepateikė. Į Susisiekimo ministerijos, Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos savivaldybių asociacijos, Valstybinės mokesčių inspekcijos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žuvininkystės įmonių asociacijos „Lampetra“ pateiktas pastabas atsižvelgta. Su Ekonomikos ir inovacijų ministerija, Teisingumo ministerija, Valstybine duomenų apsaugos inspekcija, Aplinkos apsaugos agentūra, Aplinkos apsaugos departamentu prie Aplinkos ministerijos pastabos suderintos darbo tvarka.

Iš Lietuvos pramonininkų konfederacijos, Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmų, Lietuvos daržovių augintojų asociacijos, Lietuvos kiaulių augintojų asociacijos, Lietuvos žemės ūkio bendrovių asociacijos, Lietuvos verslo konfederacijos, Lietuvos smulkiųjų verslininkų ir prekybininkų asociacijos, Lietuvos vandens tiekėjų asociacijos, Lietuvos sodininkų bendrijų asociacijos, Lietuvos transporto saugos administracijos, VĮ Vidaus vandens kelių direkcijos, visuomeninės aplinkos apsaugos asociacijos „Lašišos dienoraštis“ pastabų negauta.

Viešosios konsultacijos su visuomene vykdytos portale „e.pilietis“ nuo š. m. kovo 21 d. iki kovo 29 d. – buvo kviečiama pareikšti nuomonę dėl Vandens įstatymo pakeitimų. Atsakymus pateikė 9 respondentai, kai kurie iš jų nuomonę pareiškė keliais apklausos klausimais. Vandens įstatymo pakeitimams pritarė 5 respondentai: 3 – dėl žuvų pralaidų įrengimo pritarė, 2 – dėl HE naudojamo vandens privalomos registracijos. Vienas respondentas suabejojo, ar paviršinio vandens naudojimo registracija nebus tik dar vienas biurokratinis registras ir ar ne per mažas nustatytas mokestis už sunaudojamą paviršinį vandenį, 2 respondentai nepritarė įstatymo projekto pakeitimui dėl įgaliojimų suteikimo savivaldybėms sugriežtinti aplinkosauginius apribojimus plaukiojant plaukiojimo priemonėmis paviršiniuose vandens telkiniuose ar priimti sprendimus dėl sporto renginių organizavimo, vienas nepritarė įstatymo projekto nuostatai dėl kliūčių šalinimo iš paviršinių vandens telkinių (užtvankų griovimo) (į šių respondentų nuomonę nebuvo atsižvelgta). Du asmenys išsakė nuomonę dėl dvitakčių variklių draudimo nustatymo ir plaukiojimo elektros varikliais varomomis plaukiojimo priemonėmis ne plaukiojimo sezono metu, į kurią buvo

atsižvelgta – įstatymo projekte atsisakyta dvitakčių variklių draudimų, patikslintos nuostatos dėl plaukiojimo elektros varikliais varomomis plaukiojimo priemonėmis.

2022 m. balandžio 28 d. buvo suorganizuotas suinteresuotų institucijų pasitarimas dėl pateiktų pastabų, jame išsakytos nuomonės dėl nesuderintų pastabų ir pasiūlymų. Pastabos, į kurias nebuvo atsižvelgta (Žemės ūkio ministerijos, Lietuvos hidroenergetikų asociacijos), pateiktos derinimo pažymoje.

Pastabos su Žemės ūkio ministerija 2022 m. gegužės 16 d. buvo suderintos darbo tvarka.

Įstatymų projektai svarstyti 2022 m. gegužės 17 d. Vyriausybės tarpinstituciniame pasitarime. Atsižvelgdami į šiame pasitarime Lietuvos hidroenergetikų asociacijos pateiktą pastabą dėl Vandens pakeitimo įstatymo projektu nustatomos pareigos nuo 2026 m. hidrotechninių statinių savininkams (valdytojams) ar naudotojams įrengti žuvų pralaidas įgyvendinimo galimybių, pažymime, kad šiuo įstatymo projektu nustatoma pareiga nuo 2026 m. įrengti žuvų pralaidas, numatant 3,5 metų parengiamąjį laikotarpį, o jai įgyvendinti bus rengiamos paramos priemonės iš ES lėšų, Aplinkos apsaugos rėmimo programos lėšų. Siūlytina kaip vieną iš galimų finansavimo šaltinių numatyti mokesčio, kurį nuo 2024 m. mokėtų registruoti paviršinio vandens naudotojai už sunaudojamus gamtos išteklius (paviršinį vandenį), lėšas – jos galėtų būti skiriamos žuvų pralaidų įrengimo išlaidų padengimo (ar dalinio kompensavimo) priemonei. Hidrotechnikos statinių savininkai (valdytojai) ir naudotojai, nelaukdami prievolės įsigaliojimo termino (2026 m.) ir racionaliai panaudodami specialistų ir projektuotojų, kompetentingų atlikti žuvų pralaidų įrengimo veiklas, išteklius, galėtų per kelerius metus tinkamai pasirengti šios pareigos įgyvendinimui.

Įstatymų projektai pataisyti pagal Vyriausybės kanceliarijos Ekonomikos politikos grupės pateiktą pastabą, kitos pastabos suderintos darbo tvarka. Su Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupe pastabos suderintos darbo tvarka, įstatymų projektai ir lydimieji dokumentai pataisyti, atsižvelgus į gautas pastabas.

Įstatymų projektus parengė Taršos prevencijos politikos grupės (vadovas – Vitalijus Auglys, el. p. vitalijus.auglys@am.lt, patarėjas – Tomas Želvys (tel. +370 696 74 940, el. p. tomas.zelvys@am.lt) vyriausioji specialistė Jolanta Krasovskienė (tel. +370 646 89 902), el. p. jolanta.krasovskiene@am.lt).

PRIDEDAMA:

1. Aiškinamasis raštas, 12 lapų.
2. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos vandens įstatymo Nr. VIII-474 3, 8, 9, 12, 14, 15, 18, 20, 21, 25 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos mokesčio už valstybinius gamtos išteklius įstatymo Nr. I-1163 5 straipsnio pakeitimo įstatymo projektų pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“ projektas, 1 lapas.
3. Įstatymų projektai, 10 lapų.
4. Įstatymų projektų lyginamieji variantai, 11 lapų.
5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo pažyma, 2 lapai.
6. Administracinės naštos ūkio subjektams apskaičiavimo ataskaita, 3 lapai.
7. Atitikties lentelės, 6 lapai.
8. Paviršinio vandens naudojimo reguliavimo alternatyvų lentelė, 1 lapas.
9. Įstatymų projektų antikorupcinio vertinimo pažymos, 24 lapai.

Aplinkos ministras

Simonas Gentvilas